

Around the Cave of the Double Tombs

Med sina montageverk och videoinstallationer har Lina Selander under de senaste åren framträtt som ett av Sveriges mest tankeväckande konstnärskap. Med en öppen, prövande hållning och en väl utvecklad rytm- och formkänsla utforskar hon relationerna mellan skilda medier, teknologier och material för att därigenom söka gränserna för vad som är möjligt att visa och säga. Detta arbete med verkets form gör emellertid inte att Selander upphör att berätta. Hennes montage står alltid i kontakt med historier och händelser och söker ge gestalt åt erfarenheter av möten och situationer. En dimension av beröring – ett erkännande av att vara berörd och en vilja att beröra – genomsyrar hennes praktik.

Ett verk där denna dimension klart framträder är *Around the Cave of the Double Tombs* (2010) som hämtar sitt bildmaterial från Selanders återkommande resor till Palestina. När det nu visas på Spanish Academy/Hebron Rehabilitation Committee i Hebron återvänder det alltså till landet som är dess ursprungsort och till den stad som det står i särskild förbindelse med. Att det innebär en stor ära behöver knappast sägas. Däremot måste något meddelas om vad det kan tänkas betyda att komma till Västbanken *utifrån*, bekanta sig med en situation där den israeliska repressionen utgör en oavvislig realitet, möta människor som vittnar om vrede, hopplöshet, sorg och instängdhet men som också drömmer om något annat och bättre, bara för att sedan åka tillbaka till ett fredat land som Sverige och där bestämma sig för att använda det material som samlats in för att göra ett konstverk. Frågan blir vad man kan göra med de vunna erfarenheterna och hur man ska kunna upprätta ett produktivt, det vill säga uppriktigt, förhållande till dessa erfarenheter?

För att skissera ett svar på frågan kan man kanske börja med att försöka besvara en annan: vilka är de känslor som stannar kvar när man väl rest hem? Givetvis är det olika från person till person, men när jag själv besökte Västbanken förra sommaren var det framför allt förmimelsen av labyrintisk instängdhet som dröjde sig kvar, känslan av att varje vändning bort leder in i ännu en passage som saknar egentlig utsida, ja, att den illegala ockupationens brutala förtryck framför allt visar sig genom att sätta rörelsefriheten på undantag. Själv kunde jag göra bruk av rörelsefrihetens rättighet och åkte hem, men det var med sorg som jag tänkte på alla palestinier som är hemma men som inte får del i denna universella rättighet.

Efter många samtal med Lina vet jag att hon under sina vistelser i Palestina upplevt denna känsla av instängdhet men också den otvetydiga skillnaden mellan här och där som resan hem vittnar om. Erkännandet av denna skillnad var också grundläggande för tillkomsten av *Around the Cave of the Double Tombs*, en skillnad som är skillnaden mellan två erfarenheter: å ena sidan erfarenheten av att gå omkring i det gamla Hebron en tidig morgon, rikta kameran uppåt mot det nät som skyddar palestinerna från föremål, skräp och träck som bosättarna slänger från de ockuperade husen och i tagning efter tagning minutiöst registrera detta nät; å andra sidan erfarenheten av att sätta sig ned med bildmaterialet och redigera det, en erfarenhet som till stor del handlar om att konfrontera det faktum att återgivandet av det som kameran fångat per definition mer innebär ett gestaltande i interaktion med inspelnings- och redigerings teknologier och med den samtida konstkontexten än en representation av situationen. Hur gärna man än skulle vilja återge sakernas tillstånd återger man först och främst själva återgivandet, ett faktum som kan synas aningen dystert för den som vill säga något väsentligt om just sakerna själva. Samtidigt får man inte glömma att den senare erfarenheten av ordens och bildernas brutenhet genom sina medium inte förtar erfarenheten av att ha varit på plats. Snarare är det den förra erfarenheten som gör den senare till ett verkligt problem, det vill säga som gör det nödvändigt för konstnären att besvara två frågor samtidigt: vilken form, vilket uttryck kan framvisa verkets beroende av sin teknologiska apparatur, och på vilket sätt kan denna form fungera som ett vittnesmål? Där dessa två frågor möter varandra finns inga enkla svar, men det tentativa svar som Selanders verk ger skulle kunna formuleras så här: det gäller att försöka vidmakthålla erfarenheten av mötet med den situation som råder på Västbanken och samtidigt understryka verkets redigerade status och arbiträra betecknande, ty ett konstverk kan inte bevisa mycket om situationen här, men i sin komposition kan det visa och säga sin relation till situationen med en poesi som äger vittnesmålets kraft.

Så vad möter vi i *Around the Cave of the Double Tombs*? Först och främst bilder, bilder som inte gör så mycket mer än visar det ena efter det andra. Vi ser stillbilder från en checkpoint, fotografier av en modell föreställande det gamla Jerusalem, en mural där en svart och en vit åsna står vända bort från varandra med svansarna hopknutna. Då och då bryter textstycken upp kedjan av bilder, ord som mediterar över relationen mellan ord och bild och verkets sätt att fungera som montage, ord som ger enkla beskrivningar av vad vi ser, men även ord som bildar fraser vilka bara med viss ansträngning kan uppfattas kommentera bilderna. Intrycket är att relationen mellan bild och ord, men också mellan ord och ord och bild och bild, tillhör en värld där tecken närmast slumpas fram och där orienteringen är betingad av en elementär svårtydbarhet. Till den känslan adderar den brutala och tydligt redovisade klippningen liksom de sammanhängande filmpassager som då och då bryter in och klipper av den diskontinuerliga växlingen mellan textstycken och stillbilder. I all enkelhet består dessa filmavsnitt av

kamerans minutiösa, oklippta registrering av skyddsnetet och allt det bråte och skräp som det samlar. Solen faller genom nätet, mörka gestalter bildas, i vilka man då och då kan ana konturerna av identifierbara ting. Här en trädgårdsstol i plast. Där en PET-flaska. Sådant syns när kameran hejdar sig och skärper sitt intresse vid något. Vi dras djupare in i filmens flöde, fångas av nätets svårtolkade abstraktion och förvirras av kamerans uppåtriktade perspektiv, och när väl en filmpassage upphör och interaktionen mellan text- och stillbilder återkommer, har filmens riktninglösa svårtyddhet bara hunnit bli än mer definitiv.

Around the Cave of the Double Tombs berättar således inte någon sammanhållen historia som pekar i en given riktning. Istället driver den betraktaren in i känslan av att vara instängd i ett verk som saknar nödutgångar, ett verk som är slutet i sig självt och som bara kan tillkämpa sig mening genom den ensamhet som relationerna mellan montagegens material och komposition beskriver. Likväl upphör inte verket att kommunicera. Orden och bilderna fortsätter att beteckna och vi ser bland annat Ibrahimimoskén i Hebron, checkpoints och muren som beskär Västbanken. Ja, vi ”förstår”. Genom verkets frånvaro av en linjär berättelse förstår vi på en gång – direkt – dessa bilders och ords status som representationer, som *distanser*, men med en litet språng i tiden förstår vi – indirekt – dessa ord och bilder genom den tvetydiga känsla av slutenhet och löslighet som verket etablerar.

Men vilka är dessa ”vi” som säger oss ”förstå”? Det är en fråga som *Around the Cave of the Double Tombs* uppmanar oss att stanna vid och tänka över, och om jag säger att vi förstår det förra direkt och det senare indirekt så borde jag tillägga att det sker så för mig och att denna relation mellan två tider också omfattar relationen mellan här och där. Jag borde helt enkelt minnas mitt privilegium att kunna passera genom checkpointen för att aldrig återvända, och jag borde minnas att det är detta privilegium som låter mig förvandla det som är här till ett där och via representationens distans kunna påstå att bilden av en checkpoint bara är bilden av en checkpoint, det vill säga påstå att verklighetens checkpoint är oväsentlig. Men det är precis en sådan intellektualistisk inställning som Selanders verk desarmerar och hävdar är otillräcklig. Den abstraherande kraften hos ord och bilder tillhör varje text- eller bildbaserat verks villkor, men denna kraft behöver inte utnyttjas för att förklara eller betvivla en realitet utan kan pareras av kompositionens tonalitet, den stämning som sammansättningen skapar såsom ett spår av erfarenheten av att stå i beröring med materialet och den situation bilderna och orden betecknar. Och det är genom att skapa en sådan poetisk rymd som verkets montage förmår vittna om Selanders möte med situationen på Västbanken och i Hebron, som det förmår håller fast dimensionen av att vara berörd och beröras. Och åtminstone för mig är det ett vittnesmål som inte saknar hopp. Det är en förbindelse mellan ett här och där i tiden, och i tiden ryms alltid möjligheten att här och där förlängs in i varandra, inte som ett förintande av själva skillnaden men som ett förskjutande och en omförhandling av de gränser, barriärer och distanser som nyss tycktes fixerade och definitiva. Det som ett sådant konstverk ger sina betraktare är denna förskjutningens och tolkningens möjlighet, en gläntande dörr för andra ”vi” som förstår.

Hur *Around the Cave of the Double Tombs* kommer att mottas i Hebron återstår att se. Det är dock ingenting som jag, in linje med den etik som verket lär, vill sia om. Däremot vill jag avsluta med att säga att om verket har lärt mig något så är det att jag aldrig kan passera genom checkpointen för att aldrig återvända.

Fredrik Ehlin

Den sextonde mars 2011, Stockholm